

*Anna ZBARASZEWSKA, Iwona MAJCHRZAK**

IDEALNY WYKŁADOWCA WEDŁUG OPINII STUDENTÓW

IDEAL LECTURER IN THE OPINION OF STUDENT

Katedra Sprawozdawczości Finansowej i Audytu, Uniwersytet Szczeciński
ul. Adama Mickiewicza 64, 71-101 Szczecin, e-mail: aniazba@op.pl

*Katedra Ekonomii Menedżerskiej i Rachunkowości, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny
w Szczecinie, ul. Żołnierska 47, 71-210 Szczecin, e-mail: iwona.majchrzak@zut.edu.pl

Summary. This article aims to identify the characteristics of what should have ideal lecturer in the opinion of students. Developing article preceded by literature studies and surveys conducted among university students. The main method used in the article is to analyze the sources and the method of deduction and induction. The study allowed us to develop a set of features of an ideal university teacher. The content in this article are the description of the silhouette of an academic teacher in literature and on the basis of conducted surveys.

Słowa kluczowe: uczelnia wyższa, wykładowca, nauczyciel akademicki, cechy nauczyciela akademickiego.

Key words: university, lecturer, tutor, university teacher's characteristics.

WSTĘP

Definiując pojęcie szkoły wyższej, należy wskazać cztery podstawowe elementy, które w istotny sposób ją kształtują; są to nauczyciele akademicy, studenci, baza materialna i obsługa administracyjna (Zalewska 2012). Uczelnia pełni co najmniej trzy funkcje; są to: kształcenie, badania naukowe i wychowanie. Funkcje te są realizowane przede wszystkim przez nauczyciela akademickiego, którego rola jest niepodważalna. Nauczyciel akademicki powinien bowiem kształtować osobowość i świadomość studentów, przekazywać wiedzę, poszerzać ich horyzonty myślowe, stanowić wzór etyczny i moralny oraz upowszechniać konstruktywną krytykę. Swoimi działaniami powinien wpływać na pracę badawczo-dydaktyczną studentów, uczyć ich szacunku i tolerancji, być dla nich wzorem (Węgrzecki 2004). Konieczność sprostania wszystkim tym wymaganiom, łącznie z prowadzeniem ciekawych zajęć, powoduje, że staje on często przed dylematem wyboru odpowiedniej metody dydaktycznej. Musi bowiem dostosować ją do oczekiwań studentów w taki sposób, aby była jednocześnie adekwatna do jego sposobu bycia i myślenia oraz cech osobowości. Istotne są też oczekiwania studentów wobec wykładowcy, w tym jego cech osobowościowych i warsztatu pedagogiczno-dydaktycznego (Jaskot i Jazukiewicz 2006).

Celem artykułu jest przedstawienie opinii studentów na temat cech, którymi powinien charakteryzować się idealny wykładowca.

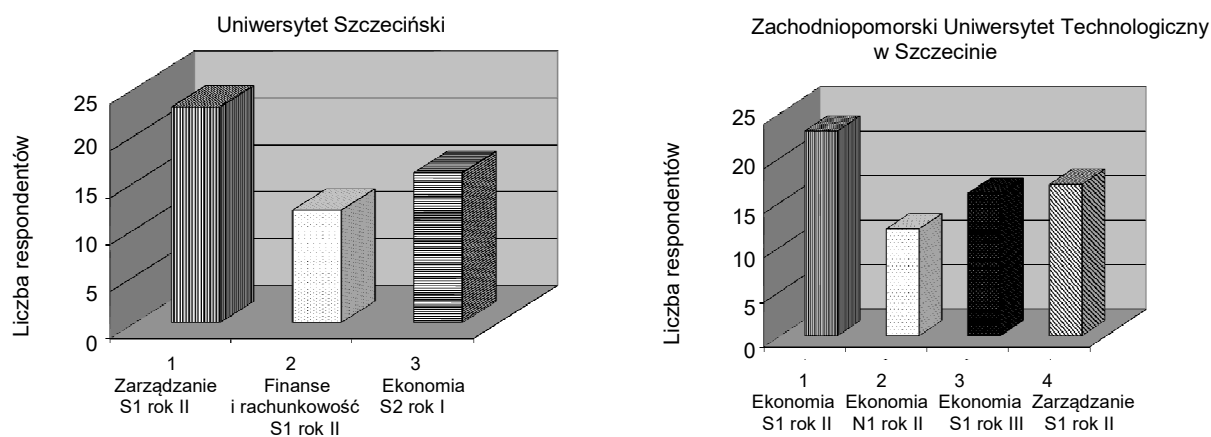
MATERIAŁ I METODY

Opracowanie artykułu poprzedziły studia literatury dotyczącej cech charakteryzujących dobrego nauczyciela akademickiego, który jest nie tylko reprezentantem uczelni, ale i wzorcem osobowym dla studentów. Rozważania teoretyczne w tym zakresie zostały uzupełnione badaniami empirycznymi, które przeprowadzono w październiku 2015 roku na wydziałach ekonomicznych dwóch szczecińskich uczelni – Uniwersytetu Szczecińskiego i Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie.

Wykorzystany do badań kwestionariusz ankiety zawierał 22 cechy uznane za najistotniejsze dla idealnego nauczyciela akademickiego. Cechy wykładowcy zostały wybrane na podstawie wyników badań przeprowadzonych w 2012 roku na Uniwersytecie Przyrodniczym we Wrocławiu przez zespół pracowników Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt (Budny i in. 2013). Respondenci mieli za zadanie uszeregować wskazane cechy według przypisywanego im znaczenia wg skali od 1 do 7 pkt.

Celem badań, oprócz ustalenia cech idealnego wykładowcy wg opinii studentów szczecińskich uczelni, było także porównanie otrzymanych wyników z wynikami uzyskanymi na Uniwersytecie Przyrodniczym.

W badaniu łącznie uczestniczyło 141 studentów, z czego 73 respondentów jest studentami Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, a 68 – Wydziału Ekonomicznego Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Respondenci, biorący udział w badaniu, są studentami różnych roczników, kierunków studiów i form kształcenia na badanych uczelniach. Strukturę respondentów przedstawia ryc. 1.

S1 – studia stacjonarne I stopnia, S2 – studia stacjonarne II stopnia, N1 – studia niestacjonarne I stopnia

Ryc. 1. Charakterystyka respondentów z poszczególnych uczelni
Źródło: wyniki badań ankietowych.

Z uwagi na znaczne zróżnicowanie próby badawczej do analizy i interpretacji uzyskanych wyników przyjęto, iż jedynym kryterium różnicowania będzie miejsce studiowania respondenta. Przyjęto, iż takie uproszczenie nie będzie zniekształcało uzyskanych wyników, a jedynie przyczyni się do uzyskania przejrzystości formułowanych wniosków badawczych. Wnioski przedstawione w niniejszym artykule wynikają również z własnych obserwacji i doświadczeń jego autorek.

WZORZEC NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO W LITERATURZE PRZEDMIOTU

Postać nauczyciela akademickiego i jego cechy osobowe są przedmiotem licznych rozważań i badań (Rębosz i Sikora 2013). Twórca polskiej socjologii akademickiej Florian Znaniecki postrzegał nauczyciela akademickiego jako (cyt. za: Goćkowski 1984):

- naukowca,
- mistrza,
- pedagoga.

Role te mogą być odgrywane przez nauczyciela akademickiego dzięki wykonywaniu zadań naukowych, do których należą (Znaniecki 1984):

- 1) utrwalanie systemów wiedzy dla własnego i cudzego użytku w sposób dostępny dla innych ludzi;
- 2) przekazywanie systemów wiedzy innym osobom poprzez publikacje;
- 3) krytyczne sprawdzanie systemów wiedzy i / lub obrona systemów wiedzy przed krytyką;
- 4) włączanie do systemów wiedzy nowych twierdzeń lub weryfikowanie twierdzeń nieaktualnych;
- 5) doskonalenie strukturalne systemów wiedzy lub ich przebudowa;
- 6) tworzenie nowych systemów wiedzy.

Istotnym zagadnieniem jest zestaw cech osobowościowych, jakimi powinien charakteryzować się idealny wykładowca. Spośród cech osobowych nauczyciela akademickiego najbardziej pożądanym w pracy dydaktyczno-wychowawczej w literaturze przedmiotu wymienia się najczęściej: duży zasób wiedzy oraz inteligencję, zdolności dydaktyczne, konsekwencję, umiejętność łatwego nawiązywania kontaktu z grupą oraz komunikatywność. Dobry nauczyciel jest uczciwy, wiarygodny, sprawiedliwy w ocenie, posiada wrażliwość moralną i estetyczną. Do istotnych cech zalicza się także takie cechy, jak: rzetelność, pracowitość, sumienność, zdyscyplinowanie, systematyczność. Dobry nauczyciel charakteryzuje się wysoką kulturą osobistą, jest pogodny i ma poczucie humoru. Wzorowy dydaktyk jest aktywny naukowo, stale zwiększa swoją wiedzę, kreując przy tym nowe wartości intelektualne, jest twórczy intelektualnie i, co jest najważniejsze, kocha swoją pracę (Rumiński 1996).

Wzorzec nauczyciela akademickiego skonstruowany został także przez Ciczkowskiego (1996), który na podstawie przeprowadzonych badań wymienił 10 wartości, jakimi powinien charakteryzować się nauczyciel akademicki. Wartości te i działania prowadzące do ich doskonalenia przedstawia tab. 1.

Tabela 1. Charakterystyka wartości składających się na wzorzec nauczyciela akademickiego

Wartość	Czynności wpływające na wartość
Aspiracje perfekcjonistyczne	<ul style="list-style-type: none"> – projektowanie perspektyw własnego rozwoju naukowego – dokonywanie wyborów moralnych w przypadku konfliktu dóbr – doskonalenie metod pracy dydaktycznej – poszukiwanie sposobów oddziaływania na sferę motywacyjną studentów – dbałość o treść i formę wypowiedzi ustnych i pisemnych – doskonalenie własnego stylu pracy dydaktycznej i naukowej – poszukiwanie sposobów rozwiązywania pojawiających się sytuacji konfliktowych – dbałość o wygląd zewnętrzny
Otwartość (elastyczność) umysłu	<ul style="list-style-type: none"> – poddawanie rewizji własnych poglądów, jeśli uległy zmianie fakty, na których podstawie poglądy te zostały sformułowane – otwartość na nowe teorie, koncepcje, wiedzę – dostosowanie tempa prowadzenia zajęć dydaktycznych do możliwości percepcyjnych studentów

Tabela 1. Charakterystyka wartości składających się na wzorzec nauczyciela akademickiego (cd.)

Wartość	Czynności wpływające na wartość
	<ul style="list-style-type: none"> - wsluchiwanie się w problemy studentów związane z nauką, ukazywanie możliwości ich rozwiązywania - umiejętność wskazywania studentom odniesień danej teorii do praktyki - gotowość do zmiany zakresu i kierunku badań, jeśli zachodzi taka potrzeba - umiejętność integrowania wiedzy z różnych dyscyplin naukowych
Dyscyplina wewnętrzna	<ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie długotrwałego wysiłku, dzięki czemu możliwy jest postęp w rozwoju naukowym - podporządkowanie spraw mniej ważnych sprawom ważnym - ciągłe uaktualnianie wiedzy - dobre przygotowywanie zajęć dydaktycznych - punktualność, konsekwencja i obiektywizm w pracy dydaktycznej - umiejętność panowania nad emocjami
Tolerancja	<ul style="list-style-type: none"> - umiejętność poszanowania opinii i poglądów, których nie podziela - porozumiewanie się w rozsądnych granicach - nieuleganie osobistym uprzedzeniom w stosunku do studentów - analizowanie propozycji i inicjatyw studentów - akceptacja samego siebie, - wyrozumiałość wobec różnic w efektach prac studentów, wynikających z różnych możliwości intelektualnych i stopnia zainteresowania się danym przedmiotem akademickim
Aktywność	<ul style="list-style-type: none"> - podejmowanie czynności służących ulepszaniu warunków pracy - podejmowanie inicjatyw służących poprawie własnego statusu materialnego - uczestnictwo w badaniach naukowych prowadzonych w jednostce zatrudnienia - opracowanie projektów badań własnych - uczestnictwo w różnych formach życia uczelni - utrzymywanie poprawnych relacji: nauczyciel akademicki – student - promowanie własnej uczelni, dbanie o jej prestiż - udział w seminariach, konferencjach naukowych - przygotowywanie publikacji naukowych
Odwaga cywilna	<ul style="list-style-type: none"> - wyrażanie własnych poglądów - przełamywanie utartych schematów procesu dydaktycznego - umiejętność przyznawania się do błędów, porażek - umiejętność przyznawania się do braku wiedzy związanej z zadaniem pytaniem - umiejętność przyznawania się do zmiany poglądów - odrzucanie prób protekcji
Uczciwość intelektualna	<ul style="list-style-type: none"> - podążanie w myśleniu do końca, bez względu na konsekwencje, do których dana myśl może doprowadzić - niepodawanie informacji niepewnych, niesprawdzonych - otwartość na krytykę własnych i cudzych poglądów - oczekiwanie uzasadnień, a nie wyrażanie oburzenia - zgłaszanie wątpliwości co do prawdziwości określonych teorii - unikanie dociekania nieistotnych szczegółów w badaniach naukowych
Odpowiedzialność za słowo	<ul style="list-style-type: none"> - dotrzymywanie umów i obietnic - odpowiedzialność za prawdziwość i aktualność przekazywanej wiedzy - odpowiedzialność za interpretację doświadczeń na ćwiczeniach - prostowanie błędnie podanych informacji
Uspołecznienie	<ul style="list-style-type: none"> - interesowanie się zagadnieniami społecznymi - przewyższanie egocentryzmu - gotowość do niesienia pomocy innym - umiejętność współdziałania - przeciwstawianie się poniżaniu autorytetów moralnych
Wrażliwość estetyczna, poczucie humoru	<ul style="list-style-type: none"> - rozwijanie własnych zainteresowań kulturalnych - posiadanie dystansu do aktualnych wydarzeń w skali makro - unikanie przesadnej powagi - nieuzewnętrznianie swych złych nastrojów (niedyspozycji) - ogłada towarzyska

Źródło: opracowano na podstawie: Kawula i Ciczkowski (1996).

Autorytet nauczyciela akademickiego, wynikający z posiadanej wiedzy oraz z umiejętności przekazywania jej studentom, wywiera znaczny wpływ na efektywność procesu kształcenia. Przeprowadzone wśród studentów wyższych uczelni w latach 90. ubiegłego wieku badania pozwoliły na wyodrębnienie cech pozytywnych i negatywnych kształtujących wizerunek nauczyciela akademickiego. Cechy te zaprezentowano w tab. 2.

Tabela 2. Pozytywne i negatywne cechy nauczyciela akademickiego

Autor badania	Cechy pozytywne	Cechy negatywne
Bogusz (1996)	<ul style="list-style-type: none"> - sprawiedliwość - inteligencja - cierpliwość - wyrozumiałość - wysokie wymagania - stanowczość - precyzyjność w wyrażaniu myśli - estetyczny wygląd - poczucie humoru 	<ul style="list-style-type: none"> - niesprawiedliwość - ordynarność - nerwowość - luki w wiedzy - brak zdolności do przekazywania wiedzy - dwulicowość, - zarozumiałstwo
Haber (1996)	<ul style="list-style-type: none"> - profesjonalizm - komunikatywność - współpraca - obiektywizm - wyrozumiałość - zdyscyplinowanie 	<ul style="list-style-type: none"> - zarozumiałość - brak kompetencji - niekomunikatywność - subiektywizm - rutyna w działaniu - niezdyscyplinowanie

Źródło: opracowano podstawie: Bogusz (1996), Haber (1996).

Z przedstawionych badań wynika, że osobowość nauczyciela akademickiego jest nieodzownym elementem oddziaływania pedagogicznego na studentów. Każdy nauczyciel akademicki powinien starać się pielęgnować w sobie cechy pozytywne i walczyć z cechami negatywnymi, choć nie zawsze jest to łatwe. Nauczyciel akademicki całą swoją osobowością oddziałuje na studentów, co oznacza nieustanną pracę nad sobą oraz troskę o nienaganny wizerunek, bowiem jego rola nie kończy się tylko na przekazywaniu wiedzy.

WYNIKI I DYSKUSJA

Pozostawanie autorytetem dla drugiego człowieka oznacza reprezentowanie określonych wartości i postaw moralnych, co w obliczu znamiennego dla współczesnych czasów przewartościowywania się norm etycznych, życiowych priorytetów, uznawanych dotychczas za niepodważalne, wydaje się kwestią szczególnie istotną w rozważaniach nt. wizerunku obecnej kadry naukowej. Normatywne modele osobowości pracowników naukowo-dydaktycznych, pojawiające się w wielu wcześniejszych opracowaniach, nie muszą być aktualne dla studiujących. Można spróbować odpowiedzieć sobie na pytanie, jakie cechy powinien mieć idealny nauczyciel akademicki XXI wieku.

Respondenci mieli możliwość oceny cech idealnego wykładowcy w skali od 1 (bardzo niepożądana cecha) do 7 (bardzo pożądana cecha). Zestawienie cech idealnego wykładowcy według malejącej punktacji wg opinii respondentów z poszczególnych uczelni przedstawiają odpowiednio tab. 3 i 4.

Tabela 3. Cechy idealnego wykładowcy wg opinii studentów Uniwersytetu Szczecińskiego

Cecha wykładowcy	Średnia ocena cechy
Kompetencja	6,40
Szacunek dla praw studenta	6,30
Brak dyskryminacji	6,20
Sprawiedliwość w ocenianiu wiedzy	6,20
Brak bezpodstawnej krytyki	6,10
Poszanowanie dla godności osobistej	6,10
Wiarygodność	6,10
Poszanowanie swojego i cudzego czasu	6,00
Życzliwość wobec studenta	5,90
Dobre wychowanie	5,80
Sprawiedliwe udostępnianie wiedzy	5,80
Dawanie dobrego przykładu	5,80
Takt i dyskrecja	5,80
Niewykorzystywanie stanowiska dla własnych korzyści	5,70
Wysoka kultura osobista	5,70
Rzetelność w przygotowywaniu się do zajęć	5,60
Uznanie dla cudzej racji i poglądów	5,50
Cierpliwość	5,50
Dbłość o wizerunek zawodu i uczelni	5,20
Przeciwstawianie się oszustwom i plagiatom	5,20
Przychylność dla wszystkich dyskutujących	5,20
Skromność	4,30

Źródło: opracowano na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych.

Tabela 4. Cechy idealnego wykładowcy wg opinii studentów Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie

Cecha wykładowcy	Średnia ocena cechy
Kompetencja	6,60
Szacunek dla praw studenta	6,50
Sprawiedliwość w ocenianiu wiedzy	6,50
Brak bezpodstawnej krytyki	6,10
Poszanowanie swojego i cudzego czasu	6,10
Poszanowanie dla godności osobistej	6,00
Dobre wychowanie	6,00
Życzliwość wobec studenta	5,90
Sprawiedliwe udostępnianie wiedzy	5,80
Takt i dyskrecja	5,80
Niewykorzystywanie stanowiska dla własnych korzyści	5,80
Wiarygodność	5,70
Wysoka kultura osobista	5,70
Rzetelność w przygotowywaniu się do zajęć	5,70
Uznanie dla cudzej racji i poglądów	5,70
Cierpliwość	5,60
Brak dyskryminacji	5,50
Dawanie dobrego przykładu	5,50
Przychylność dla wszystkich dyskutujących	5,20
Dbłość o wizerunek zawodu i uczelni	4,90
Przeciwstawianie się oszustwom i plagiatom	4,80
Skromność	4,00

Źródło: opracowano na podstawie wyników przeprowadzonych badań ankietowych.

Przeprowadzone badania empiryczne wśród studentów wydziałów ekonomicznych dwóch szczecińskich uczelni wyższych wykazały zbliżone wyniki w zakresie oceny cech idealnego wykładowcy, przy czym otrzymały one nieco inną średnią ocenę punktową.

Wszyscy respondenci ocenili wskazane cechy powyżej 4, jednak żadna spośród 22 cech nie otrzymała najwyższej noty. Tym samym żadna cecha nie została uznana za najważniejszą. Najwyżej oceniona cecha wg opinii studentów obu szczecińskich uczelni uzyskała średnią ocenę 6,40 (studenci Uniwersytetu Szczecińskiego) i 6,60 (respondenci z Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie). Najwyższe noty otrzymała ta sama cecha – kompetencja wykładowcy.

Najogólniej kompetencje nauczyciela akademickiego można scharakteryzować jako połączenie wiedzy, umiejętności i postaw. Można je rozpatrywać w trzech kategoriach: merytorycznej, dydaktyczno-metodycznej i wychowawczej.

Kompetencje merytoryczne dotyczą tematyki wykładanego przedmiotu. Wykładowca powinien przedstawiać wiedzę, którą zdobył dzięki swojemu doświadczeniu naukowemu i którą wciąż aktualizuje, poszerzając horyzonty swoje i studentów.

Kompetencje dydaktyczno-metodyczne dotyczą warsztatu nauczyciela, a więc metod i technik nauczania, jakimi się posługuje.

Kompetencje wychowawcze odnoszą się natomiast do różnych sposobów oddziaływania na studentów, przede wszystkim do umiejętności komunikowania się z nimi i rozwiązywania problemów młodych ludzi.

Kolejne cechy idealnego wykładowcy według respondentów są bezpośrednio związane z relacją nauczyciel–uczeń i dotyczą traktowania studentów w taki sposób, aby czuli się szanowani, sprawiedliwie oceniani i niedyskryminowani pod żadnym względem.

Dla studentów Uniwersytetu Szczecińskiego istotną cechą osobowości wykładowcy jest wiarygodność. Cecha ta została przez nich oceniona na 6,10 pkt. Studenci Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie uznali ją za nieco mniej ważną, przyznając jej średnią ocenę 5,70. Wiarygodność powinna być oparta na doświadczeniu naukowym i życiowym, a wypowiedzi nauczyciela nie powinny być tylko pustymi słowami. Osoby kształcące młodych ludzi powinny być odpowiedzialne za swoje słowa i czyny.

Kolejnymi cechami wysoko ocenionymi, zarówno przez respondentów z Uniwersytetu Szczecińskiego, jak i z Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie, są poszanowanie swojego i cudzego czasu oraz życzliwość wobec studentów. Cechy te zostały ocenione średnio na około 6 pkt.

Jako ważne cechy idealnego wykładowcy wszyscy respondenci wskazywali dobre wychowanie oraz takt i dyskrecję, czyli takie cechy, które należy wykształcić poprzez ciągłą pracę nad sobą. Dobre wychowanie jest także powiązane z kulturą bycia, która została oceniona przez studentów z obu uczelni niewiele niżej. Wszystkie te cechy składają się na wizerunek wykładowcy, który daje dobry przykład młodym ludziom, co także okazało się pożądaną cechą idealnego wykładowcy.

Taką samą ocenę (średnia punktów 5,8) w obu grupach respondentów przyznano dla cechy, jaką jest sprawiedliwe udostępnianie wiedzy. Cecha ta wg opinii badanych studentów jest bardzo istotna, gdyż wpływa na odbiór wiedzy, przekazywanej przez nauczyciela akademickiego, przez szerokie grono słuchaczy, przy czym przekaz ten musi być jasny i przystępny dla wszystkich.

Kolejną cechą, na którą studenci obu uczelni zwrócili szczególną uwagę, jest brak wykorzystywania przez nauczyciela akademickiego zajmowanego stanowiska w celu uzyskania profitów. Nadanie tej cesze wysokiej punktacji wydaje się zrozumiałe i właściwe.

Według opinii studentów z obu grup stosunkowo niską punktację otrzymała grupa cech, związanych bezpośrednio z przebiegiem zajęć i ze sposobem ich prowadzenia. Zdaniem ankietowanych na ideał wykładowcy nie ma większego wpływu rzetelność przygotowania zajęć przez nauczyciela akademickiego oraz jego przyzwolenie na dyskusję podczas zajęć. Cechy te były oceniane średnio na 5,70–5,20 pkt. Niskie oceny tych cech wg autorek są wynikiem niechęci studentów do zabierania głosu podczas zajęć i wyrażania własnych opinii. Niejednokrotnie zdarza się, że – pomimo zachęt ze strony wykładowcy – studenci nie próbują dyskutować. Wolą biernie przyjmować przekazywane im treści. Dla respondentów nie ma także dużego znaczenia „uznanie dla cudzej racji i poglądów”. Stosunkowo niska ocena tej cechy wynikać może z tego, że studenci nie zawsze chętnie wypowiadają się w trakcie zajęć, które dotyczą nowych dla nich zagadnień, w obawie przed krytyką ze strony prowadzącego zajęcia i grupy słuchaczy.

Respondenci z obu szczecińskich uczelni bardzo nisko ocenili właściwą reakcję nauczyciela na oszustwa i plagiaty, polegającą na przeciwstawianiu się tym zjawiskom, a także dbałość o wizerunek własnego zawodu i uczelni. Stosunkowo niska ocena tych cech wzbudziła zaniepokojenie autorek niniejszego artykułu. Wydawać by się mogło, że są to jedne z istotniejszych cech idealnego nauczyciela akademickiego. To właśnie wykładowcy stanowią jeden z filarów uczelni, a swoją postawą i zachowaniem kształtują jej wizerunek. Są oni odpowiedzialni również za końcowy efekt procesu kształcenia, w tym za uczciwość i rzetelność w pracy naukowej przejawiające się w przeciwstawianiu się plagiatorstwu i oszustwom.

Najmniej pożądaną cechą idealnego nauczyciela akademickiego wg opinii studentów obu szczecińskich uczelni okazała się skromność. Respondenci cechę tę ocenili średnio odpowiednio na 4,30 i 4,00 pkt. Na podstawie uzyskanego wyniku można wnioskować, że taka postawa nie jest obecnie „modna” i że nie wpływa w istotny sposób na wizerunek idealnego wykładowcy.

Przeprowadzone badania nie wykazały znacznych różnic w opiniach studentów szczecińskich uczelni na temat cech idealnego nauczyciela akademickiego. W celu porównania uzyskanych wyników zestawiono je z wynikami badań przeprowadzonych w 2012 roku przez pracowników Wydziału Biologii i Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu wśród 120 studentów tego wydziału. Zestawienie najbardziej poświadczonych cech wykładowcy, wynikających z badań przeprowadzonych na trzech uczelniach, przedstawia tab. 5.

Przedstawione w tab. 5 zestawienie cech idealnego wykładowcy jednoznacznie potwierdziło przeprowadzoną analizę wyników na podstawie średniej oceny punktowej przeprowadzonej przez studentów Uniwersytetu Szczecińskiego i Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie. Mimo że uzyskane wyniki średnie są nieco odmienne, co oznacza, że respondenci poszczególnym cechom przyznali różną liczbę punktów, kolejność cech wg opinii studentów tych uczelni jest identyczna. Dla tych respondentów najważniejszą cechą idealnego wykładowcy jest kompetencja, a najmniej istotną – skromność.

Różnice w ocenie cech idealnego wykładowcy można dostrzec w przypadku studentów Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu. W odróżnieniu od opinii studentów szczecińskich uczelni wyższą najistotniejszą cechą idealnego wykładowcy jest poszanowanie dla praw studenta, a dopiero później – kompetencja nauczyciela akademickiego. Najmniej istotnymi cechami są natomiast takt i dyskrecja. Skromność, której respondenci ze szczecińskich

uczelni nadali najmniejszą rangę, zajęła 16 pozycję. Respondenci z Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu znacznie wyżej, niż studenci szczecińskich wydziałów ekonomicznych, oceniają cierpliwość, wiarygodność, brak dyskryminacji, przeciwstawianie się oszustwom i plagiatorstwu, dawanie dobrego przykładu oraz dbałość o wizerunek zawodu i uczelni. Mniejsze znaczenie nadają cechom natomiast takim, jak poszanowanie własnego i cudzego czasu, godność osobista, dobre wychowanie, życzliwość wobec studenta oraz takt i dyskrecja, które studenci ze Szczecina umieścili w czołówce cech idealnego nauczyciela.

Tabela 5. Porównanie cech idealnego wykładowcy

Cechy wykładowcy według studentów		
Uniwersytetu Szczecińskiego	Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie	Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu
kompetencja	kompetencja	poszanowanie praw studenta
szacunek dla praw studenta	poszanowanie praw studenta	kompetencja
brak dyskryminacji	sprawiedliwość w ocenianiu wiedzy	sprawiedliwość w ocenianiu wiedzy
sprawiedliwość w ocenianiu wiedzy	brak bezpodstawnej krytyki	cierpliwość
brak bezpodstawnej krytyki	poszanowanie swojego i cudzego czasu	wiarygodność
poszanowanie dla godności osobistej	poszanowanie dla godności osobistej	brak bezpodstawnej krytyki
wiarygodność	dobre wychowanie	sprawiedliwe udostępnianie wiedzy
poszanowanie swojego i cudzego czasu	życzliwość wobec studenta	brak dyskryminacji
życzliwość wobec studenta	sprawiedliwe udostępnianie wiedzy	niewykorzystywanie stanowiska dla własnych korzyści
dobre wychowanie	takt i dyskrecja	przeciwstawianie się oszustwom i plagiatorstwu
sprawiedliwe udostępnianie wiedzy	niewykorzystywanie stanowiska dla własnych korzyści	rzetelność w przygotowywaniu zajęć
dawanie dobrego przykładu	wiarygodność	poszanowanie godności osobistej
takt i dyskrecja	wysoka kultura osobista	dawanie dobrego przykładu
niewykorzystywanie stanowiska dla własnych korzyści	rzetelność w przygotowywaniu się do zajęć	poszanowanie swojego i cudzego czasu
wysoka kultura osobista	uznanie cudzej racji i poglądów	dbałość o wizerunek zawodu i uczelni
rzetelność w przygotowywaniu się do zajęć	cierpliwość	skromność
uznanie cudzej racji i poglądów	brak dyskryminacji	uznanie cudzej racji i poglądów
cierpliwość	dawanie dobrego przykładu	wysoka kultura osobista
dbałość o wizerunek zawodu i uczelni	przychyłość dla wszystkich diskutujących	przychyłość dla wszystkich diskutujących
przeciwstawianie się oszustwom i plagiatorstwu	dbałość o wizerunek zawodu i uczelni	życzliwość wobec studenta
przychyłość dla wszystkich diskutujących	przeciwstawianie się oszustwom i plagiatorstwu	dobre wychowanie
skromność	skromność	takt i dyskrecja

Źródło: opracowano na podstawie wyników badań własnych oraz na podstawie: Budny i in. (2013).

Poszukując przyczyn rozbieżności w strukturze cech idealnego nauczyciela akademickiego, można wskazać na różnice spowodowane:

1) czasem przeprowadzania badań, między którymi była przerwa wynosząca 3 lata;

- 2) charakterem studiów – studenci ze szczecińskich uczelni reprezentują nauki ekonomiczne, natomiast studenci z Wrocławia nauki techniczne;
- 3) poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego między województwem zachodniopomorskim a województwem dolnośląskim.

PODSUMOWANIE

Lista cech dobrego wykładowcy jest długa, jednak najważniejsze jest to, aby osoba nauczająca była kompetentna oraz sprawiedliwa w ocenie wiedzy zdobytej przez słuchaczy. Idealny wykładowca nie powinien nikogo dyskryminować, a studentów powinien szanować. Innymi, ważnymi, przymiotami dobrego nauczyciela akademickiego są wiarygodność, życzliwość i sprawiedliwe udostępnianie wiedzy. Według ankietowanych studentów najmniej istotnymi cechami są dbałość o wizerunek zawodu nauczyciela akademickiego i skromność, która jawi się jako cecha prawie nieważna dla respondentów.

Przeprowadzona analiza porównawcza cech idealnego wykładowcy wykazała, iż ich ranking jest bardzo subiektywny. W zależności od grupy badawczej, czasu i miejsca przeprowadzania badania preferencje studentów są różne. Jednak mimo to zdaniem autorek niniejszego artykułu kompetencja pozostaje jednym z najważniejszych atrybutów nauczyciela akademickiego.

PIŚMIENNICTWO

- Bogusz J.** 1996. Autorytet nauczyciela akademickiego a wyniki kształcenia i wychowania. *Pedagog. Szk. Wyż.* 4, 15–27.
- Budny A., Sobolewska S., Śpitalniak K.** 2013. Cechy dobrego wykładowcy, w: *Mistrzostwo pedagogiczne jako konieczna cecha wykładowcy uczelnianego. Materiały konferencyjne V Konferencji Metodyczno-Dydaktycznej*, Wrocław 23 stycznia 2013. [b.w.], 40–46.
- Goćkowski J.** 1984. Autorytety świata uczonych. Warszawa, PIW, 152–153.
- Haber L.H.** 1996. Przedsiębiorczość jako parametr pozycji rynkowej nauczyciela akademickiego. *Pedagog. Szk. Wyż.* 7, 65–77.
- Kawula S., Ciczkowski W.** 1996. *Studia z pedagogiki społecznej*. Warszawa, WSP, 181–183.
- Jaskot K., Jazukiewicz I.** 2006. Role zawodowe nauczyciela akademickiego, w: *Wprowadzenie do pedagogiki szkoły wyższej*. Red. J. Jaskot. Szczecin, Oficyna INplus, 308.
- Rębosz S., Sikora I.** 2013. Preferowane cechy nauczyciela akademickiego kierunku pedagogika w opinii studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego i Uniwersytetu Palackiego w Ołomuńcu. *Zesz. UMCS* 26, 183–194.
- Rumiński A.** 1996. Nauczyciel akademicki wobec wartości życiowych. *Pedagog. Szk. Wyż.* 7, 90–91.
- Węgrzecki A.** 2004. Sylwetka aksjologiczna nauczyciela akademickiego, w: *Dobre obyczaje w kształceniu akademickim*. Red. K. Kloc, E. Chmielecka. Warszawa, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, 34–38.
- Zalewska S.L.** 2012. Nauczyciel akademicki dziś. Nadzieje i oczekiwania. *Warsz. Stud. Pastoral.* UKSW 16, 298.
- Znaniński F.** 1984. *Spoleczne role uczonych*. Warszawa, PWN, 537.